

betecknas som synnerligen lyckat. Med säker stilkänsla har arkitekten lyckats inkomponera skåp och skrank i den gotiska byggnaden och detta på sådant sätt, att båda dessa bli — som sig bör — pryddande detaljer, som samla och stärka det intryck, som altarbordet

skall ge. Skåpet självt med sina eleganta linjer och sin starka höjdstreävan är en förberedelse till de resliga pelarna och valven, medan skrankets gracila ståndare ge en reflex av altarbordets tyngre halv-kolonner.

Bengt Cnattingius.

Recensioner.

Gunnar Rosendal: Nutida teologi och förkunnelsen. Sthlm. Diak. förl. 247 s. Pris: 6: — kr.

När en dedikation och studiet av innehållsförteckningen, vilken ju är den viktigaste delen av en bättre avhandling, gåvo vid handen, att här fanns ett kapitel om »Nutida systematisk teologi och gudstjänstens rituella partier», uppstego arga misstankar i recensentens hjärna. Enligt vedertagen praxis och ännu gällande begreppsbestämningar hör visserligen liturgiken ej såsom en underavdelning hemma i homiletiken, men i det dagliga livet blir ju ej sällan det liturgiska ett appendix till förkunnelsen, och därför syntes man kunna frukta en avhandling, där liturgien behandlades med nedlåtenhet från den store förkunnarens synvinkel. Det må genast sägas, att farhågorna i det stycket ej besannades. Förf. har höga tankar om liturgien och dess värde och goda och roliga saker att säga om den. Kvar står dock den formella anmärkningen, att arbetets titel ej täcker avhandlingens innehåll.

Samtidigt inställde sig emellertid osökt en annan fråga: Kan det verkligen för liturgien vara fruktbärande att denna sammanställning göres: Nutida teologi och förkunnelsen. Liturgien är ju det konservativaste i religionen och tillika det konserverande, — den nutida, »moderna» teologien åter visar det fluktuerande, avspeglar skiftningarna i det innevarande ögonblickets rel. tänkande. Den, som nu med det väntande kapitlet om liturgien i ögnasikte, läser avhandlingens f. ö. mycket intressanta översikt av olika strömningar i samtidens teologiska tänkande, kan ej undgå att göra den reflexionen att många av dessa tankelinjer måste bidraga till en ny uppskattning av det liturgiska. Dit höra det teocentriska draget, framhävandet av det objektiva i kristendomen o. s. v. Ottos »upptäckt» av det Heliga har ju fört denne systematiker direkt in på det liturgiskt-refor-

matoriska arbetsfältet. När Runestam i sin framställning av världen såsom en organism betonar den andliga solidaritetens idé, har han ju samtidigt dragit fram en av de liturgiskapande faktorerna. Flera exempel kunde andragas. Emellertid har författaren i sin principiella undersökning ej närmare utfört detta uppslag, utan nöjer sig med att efter en hänvisning till Rodhes arbete: »Vår svenska högmässa» konstatera, att »nutida systematisk teologi är av synnerlig betydelse för Gudstjänstens liturgiska partier».

Utifrån sin principiella undersökning vill förf. även söka sig fram till praktiska synpunkter på altartjänstens utförande. Därvid ställer han problemet sålunda: Hur måste altartjänsten utföras för att bli ett tjänligt uttrycksmedel för det uppbyggelsevärde, som nutida teologi har att ge? En sådan frågeställning synes för anmälaren inte alldeles riskfri. Även om den nutida teologien har betydelse för uppbyggelsen, har man inte rätt att av densamma begära råd om altartjänstens utförande eller att ställa liturgien under dess lydno. Detta så mycket mera som den samtida teologien dock är en synnerligen mångskiftande företeelse. Icke allt inom densamma är församlingsuppbyggande. Ett tillvägagångssätt sådant som författarens kan medföra att för den *evangeliska* gudstjänsten väsentliga synpunkter gå förlo-rade, medan sådana som ej tillkomma *församlingsgudstjänsten* få dominera. Att den av förf. brukade metoden fört till diskutabla resultat må belysas med ett belägg.

I den teocentriska teologiens namn och för att Gudstanken ej skall lida intrång kräver han att alla böner, ej blott Fader vår och syndabekännelsen, skola läsas på knä — av prästen, Konsekvensen av auktors tes bör givetvis vara kravet på att församlingen skulle delta i knäböjandet vid *alla* böner, vilket skulle medföra en störande oro, dels också att

även de *sjungna* bönerna skulle frambäras på knä, naturligtvis ej blott litanian utan även flertalet av våra psalmer, vilka ha bönekaraktär. Psalm 50 finge väl alltså sjungas på knä fr. o. m. tredje versen. Författarens misstag synes mig här vara, att han dels utgått från att den knäböjande ställningen är den enda rätta och värdiga böneställningen, dels ej iakttagit den differentiering av bönerns art och den skiftning i den bedjandes själs-hållning, som den olika kroppsställningen kan antyda. En bön, läst stående, blir ej därmed betecknad såsom för mig mindre värdefull. Sitter jag förut, blir dess vikt i st. betonad.

Förf. avvisar (sid. 216) den stiliserade liturgien, för vilken han i Romano Guardini funnit en tolk. I stället kräver förf. en besjälad liturgi, och häri vill man gärna instämma. Men den stiliserade liturgien kan mycket väl vara besjälad, det bevisa bäst Guardinis arbeten. Jag väljer, på måfå, ur hans lilla arbete »Von heiligen Zeichen» (hft. 1, sid. 12) ett be-lägg. Han skriver där: — — — »ingen-städes är utblottandet av ordets själ, handlandets utarmande, tecknets förflyktigande så fruktansvärt som i religionens liv.» På sid. 13 talar han om att »på nytt uppleva vad som uttalar sig däri. Då bliva formerna tunga av en inre fullhet.» Detta är ju kravet på en besjälad liturgi och för till en reform mera av liturgierna än av liturgien, såsom förf. kräver och det med all rätt. Men härtill kommer en sak, som förf. synes mig hava förbiset: en besjälad liturgi måste vara behärskad, eljest blir den affekterad eller burlesk. På sid. 231 har förf. f. ö. kommit i strid med sig själv. Han tillspe-sar där följande yttrande av Rodhe: »Alltjämt kan den (mässdräkten) fram-häva det objektiva, låta prästen som in-divid träda tillbaka» på följande sätt: »Genom iklädande av dessa kläder har officianten så att säga avklätt sig sin per-sonlighet, han har blivit ett *opersonligt redskap för det objektiva*» (kurs. av förf.) Om nu Rodhe uttryckt sig i enlighet med referatet, vilket anmälaren betvivlar att han någonsin skulle ha gjort, så borde förf. ha anmält sin reservation, då ju gi-vetvis ett opersonligt redskap för det objektiva ej kan utföra en besjälad li-turgi.

Det torde till sist kanske böra fram-hållas, att denna recension allenast tagit sikte på de partier i avhandlingen, som äro ur liturgisk synpunkt intressanta. Av-handlingens huvudsakliga uppgift är ju eljest av homiletisk art.

På åtskilliga punkter, de ovan fram-dragna endast tagna som exempel, kunna författarens uttalanden sättas under de-batt. Kvar står dock intrycket av en mycket intressant och roligt skriven av-handling, som bereder läsaren mycken glädje. A. Adell.

Albert Sleumer: *Kirchenlateinisches Wörterbuch*. Limburg a. d. Lahn, 1926. 842 sidor 8:o. Klotband. Rmk. 30.

M. Hammarström: *Glossarium till Fin-lands och Sveriges latinska medeltidsur-kunder jämte språklig inledning*. (Hand-böcker, utgivna av Finska Historiska Samfundet I). Helsingfors 1925. 252 sidor lex. 8:o. Kr. (svenska) 6.

Den som intresserar sig för studiet av svenskt gudstjänstliv, kan icke undgå att också sysselsätta sig med den romerska kyrkans gudstjänstliv, som ju under hela medeltiden också var den svenska kyrkans och varur vårt nuvarande guds-tjänstliv vuxit fram. Ideligen blir man emellertid vid studiet av de medeltida li-turgiska böckerna av de vanliga latinska lexica, som blott ta hänsyn till det klassiska latinet, lämnad i sticket. Det är därför ett stort nöje att kunna peka på ett par nya, jämförelsevis lätt åtkom-liga hjälpmedel. Sleumer upptar ord-förrådet i det romerska Missale, Brevia-rium, Rituale, Graduale, Pontificale, Cae-remoniale Episcoporum, Martyrologium; dessutom Vulgata och Codex juris cano-nici samt en del annan liturgisk och ju-ridisk litteratur. Hammarström, som har avsett sin bok till en hjälpreda för histo-riker, tar visserligen nästan endast hän-syn till Sveriges tryckta, *historiska* me-deltidslitteratur på latin, men har i alla fall mycket av värde även för den litur-giskt intresserade. Dessutom lämnar han i en 73 sidor lång inledning en synner-ligen instruktiv framställning av medel-tidslatinets historia, ljudlära, ortografi, formlära, ordbildning o. d. Ingen, som har något djupare intresse för vår me-deltid, borde försumma att skaffa sig detta glossarium. K. P.